

*Инна Кошова*

«МЕНЯ ВОЛНУЕТ СИНИЙ ГОРИЗОНТ...»

ЦВЕТНОЙ МИР МИХАИЛА ДРАЙ-ХМАРЫ

В статье делается попытка проанализировать роль цвета в творческой манере М.Драй-Хмары. Представлена интерпретация основных образов-символов, звуко-цветовых доминант произведений поэта. Изменение цветов стало одним из средств выражения предчувствия трагизма собственной судьбы писателя и судьбы украинской интеллигенции.

**Ключевые слова:** цвет, символ, ассонанс, аллитерация, символизм, звуко-цветовые образы.

*Inna Koshova*

«I AM EXCITED OF THE BLUE HORIZON...»

THE COLOURED WORLD OF MYKHAILO DRAI-KHMARA'S WORKS

The author makes an attempt to analyse the part of colours in M. Draï- Khmara's poetry. The interpretation of the main images-symbols and the sound-coloured dominants of the poetry is presented in the article. The colour's change became the one of the means in tragic expression of writer's destiny and in the fate of Ukrainian intellectuals.

**Key words:** colour, symbol, assonance, alliteration, symbolism, sound-coloured images.

*Наталія ПАХАРЕНКО*

## ХУДОЖНЯ СВОЄРІДНІСТЬ ПОЕМИ М. ДРАЙ-ХМАРИ «ВЕДМІДЬ-ГОРА»

У статті розглядаються основні змістові та формальні особливості поеми М. Драй-Хмари «Ведмідь-гора».

**Ключові слова:** поема, антитеза, екзотизми, терцина.

На південному узбережжі Криму безліч розкішних краєвидів. Місце зіткнення моря і величних гір віками приваблює не лише туристів, а й митців. Тут можна помилуватися горою Кішкою, побачити гору, що своїми контурами нагадує лебедине крило... Одне з таких незвичайних місць – гора Аю-Даг, або Ведмідь-гора. Вона вражає не лише своїми розмірами (висота 565 метрів, довжина 2,5 кілометри), а й обрисами – скеля справді схожа на велетенського ведмеда, що, спраглий, припав до води.

Ця гора, оповита серпанком таємничості, здавна була об'єктом легенд і переказів. Їх кілька. Проте поширена і всім відома насамперед одна. Наведу тут її.

Легенда оповідає, що в давні часи на березі моря оселилося стадо величезних тварин. Вожаком їхнім був старий і грізний ведмідь. Якось ведмеді повернулися з набігу і побачили на березі уламки корабля, а серед них – згорток з немовлям. Дівчинка залишилася жити у ведмедів. Минали роки, дитина перетворилася на прекрасну дівчину.

Одного дня недалеко від медвежого лігвища прибило до берега човна з гарним юнаком. Буря довго носила його хвилями, поки він зміг

пристати до суходолу. Дівчина перенесла юнака в безпечне місце, приносила йому їсти й пити. Юнак розповідав їй, як живуть люди у його рідних краях. Дівчина співала йому своїх улюблених пісень. І вони покохали одне одного.

Коли юнак зміцнів, він змайстрував мачту, зробив парус – і закохані вирішили залишити медвежий берег. Ведмеді саме повернулися з походу. Вожак подивився на море, помітив утікачів і люто заревів. Він опустил величезну пащеку в море і почав втягувати воду, до нього приєдналися й інші ведмеді. Течія повернула човна до берега. і тоді дівчина заспівала. Тварини підняли голови від води і заслухалися. Лише старий вожак продовжував пити. Дівчина піснею закликала землю і небо стати на захист її чистого кохання. Молила ведмедя пожаліти їх. І так гаряче молила, що ведмідь перестав втягувати воду. Але продовжував лежати, не піднімаючи голови, і проводжати поглядом човна з дівчиною, яку він виростив і до якої прив'язався. І лежить ведмідь так уже тисячі років [4].

Проте Михайла Драй-Хмару, який, безсумнівно, знав цю поширену легенду, такий сентиментальний сюжет не зацікавив. Можливо, знав митець і менш поширений варіант легенди, який і наштотхнув його на власну інтерпретацію. У цьому варіанті розповідається, як велетенський ведмідь був спрямований своїм господарем для залякування й упокорення підданих. Але ведмідь, побачивши квітучу долину, не наважився зруйнувати цей райський куточок. Він вирішив залишитися тут. Розгніваний володар зачарував ведмедя, коли він втамовував спрагу після тривалої дороги, і перетворив на скелю [3].

На жаль, докладнішої розповіді знайти не вдалося. Інші легенди також настільки малопоширені, що їх немає в Інеті. Як бачимо, друга наведена легенда ближча до письменникового задуму, але й вона має кардинальні відмінності.

М. Драй-Хмара побачив у Ведмідь-горі символ не особистої, а суспільної трагедії. Він відмовився від романтичної love story і звернувся до образу велетенської скелі, щоб порушити філософські проблеми провини, кари і справедливості.

Так з'явилася поема «Ведмідь-гора».

Мета статті: з'ясувати і схарактеризувати прийоми і засоби художнього зображення в поемі «Ведмідь-гора»

Основний композиційний прийом у творі – антитеза. Антитеза ця має кілька рівнів, що, накладаючись, пов'язують текст у єдине ціле. Ефект підсилюється наскрізною гіперболізацією, яка доповнює і посилює і без того виразний контраст.

Починається поема описом міфічного міста, що існувало на місці сьогоденішнього Аю-Дагу «за років прадідних». Розкоші владної верхівки

різко контрастують із життям простого люду. Використовується і гіпербола, яка дозволяє посилити враження відмінностей між двома світами: можновладці у Драй-Хмари «такі потужні, як і сам Аллах» [172]. Автор добирає показові деталі, щоб продемонструвати пишноту їхнього побуту:

...і морем зграя кораблів прудка  
везла туди срібло, тонкі мережі,  
і самоцвіти, й пишні килими,  
і білий мармур – будувати вежі [1, 172].

І заняття цих «вершків суспільства» були відповідними: «п'яні оргії до рання, веселі ігрища, і учти, й спів, і все пусте безжурне панування» [1, 173].

Натомість

...люд стогнав під тягарем работ,  
і пухли з голоду маленькі діти,  
розтулюючи жадібно свій рот,  
мов риба без води... [1, 174].

Звернімо увагу – і тут добір образів (на першому плані саме діти – символ майбутнього) не випадковий, а розрахований на співпереживання й обурення читача.

Бунтівників, які час від часу намагалися організувати повстання, безжально знищувало «ненаське військо». Письменник подає досить розлогий опис мук, приготованих для непокірних:

...і гуртом до муру  
на страту йшли повстанці, як воли,  
а з ватажків живих здирали шкуру,  
палили на повільному огні  
або, на роги настромивши туру,  
пускали вниз з яйли... [1, 173 – 174]

Перелік жахливих тортур подано після опису шалених розваг і любощів владоможців. а отже, знову використано контраст.

Нарешті, як каже автор легенди, Аллах помітив неймовірні страждання людей, розгнівався і вирішив покарати тих, що «лиш шайтанову чинили волю». Карою небесною став велетенський ведмідь, який прийшов із півночі:

Усюди ніс він смерть. За ним рікою  
червона кров лилася й білий сніг  
забагрювала, як на полі бою [1, 176].

Люди, почувши звіриний рев, намагалися втекти, але

...звір, як тать,  
набіг і витоптав усе ногами –  
ніхто не встиг і немовлят сховати [1, 177].

Вже вдруге зустрічаємо образ дітей. Загибель безневинних малят має підкреслити усю жорстокість вчиненого і несе глибоку безнадію й розпач. Результат Аллахової покари був такий:

Загинули і винні, і безвинні,  
і ті, що катували, й жертви їх;  
багаті й бідні в спільній домовині  
лягли спочити: перші від утіх,  
а другі від наруг, знущань і праці, –  
у крові потонули правда й гріх [1, 177].

Ця картина також побудована як антитеза до попередніх описів безтурботного життя правителів. Водночас саме у цьому епізоді використано оксиморон, щоб показати безжальну смерть, яка єднає у нищенні все живе.

Коли ж усе місто було знищено, зруйновано, Аллах перетворив ведмедя, що занурився у воду, на скелю: «і звіра кам'яна стягла кора» [1, 178].

Так завершується історія існування міфічного міста, легенда про нього і поема Михайла Драй-Хмари. Після прочитання розкривається зміст епіграфу, яким слугують слова Лесі Українки «У легендах стародавніх справедливості немає».

Досить цікавий цей твір з погляду формального. Письменник вводить у текст екзотизми (мечеті, ханське юнацтво, кімвали – давній східний музичний інструмент), чим створює ефект казковості, занурення в якийсь інший світ і водночас відтворюючи специфіку тогочасного кримського побуту. Крім того, сцена тотального смертотворення у казковому контексті видається ще більш жорстокою, підсилюється її неприродність.

Написана поема п'ятистоповим ямбом. Використання двоскладової стопи створює пришвидшену інтонацію, що підкреслює рух, швидку зміну подій [2, 129]. Письменник застосовує одну з канонічних строф – терцину, чим не тільки виявляє свою приналежність до неокласиків, а й додає творові певного містичного відблиску, що походить ще від «Божественної комедії» Данте.

### Література

1. Драй-Хмара М. Вибране. – К.: Дніпро, 1989. – 542 с.
2. Пахаренко В. Основи теорії літератури: Навчально-методичний посібник. – К.: Генеза, 2007. – 294 с.
3. <http://crimean.info/page-id-180.html>  
[http://www.kulichki.com/travel/crimea/au\\_leg.htm](http://www.kulichki.com/travel/crimea/au_leg.htm)

*Наталья Пахаренко*

ХУДОЖЕСТВЕННОЕ СВОЕОБРАЗИЕ ПОЭМЫ

М. ДРАЙ-ХМАРЫ «МЕДВЕДЬ-ГОРА»

В статье рассматриваются ключевые особенности содержания и формы поэмы М. Драй-Хмары «Медведь-гора».

**Ключевые слова:** поэма, антитезис, экзотизмы, терцина.

*Nataliya Pakharengo*

THE ARTISTIC ORIGINALITY OF THE POEM  
"THE BEAR'S MOUNTAIN" BY M. DRAY-KHMARA

This article deals with the basic characteristics of contents and form M. Dry-Khmara's poem "Vedmid-gora".

**Key words:** poem, antithesis, ekzotism, terza rima.

*Ольга ПИСКУН*

**ДРАМА ЛЕСІ УКРАЇНКИ "БОЯРИНЯ"  
В ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧИХ СТУДІЯХ  
МИХАЙЛА ДРАЙ-ХМАРИ**

У статті проаналізовано головні аспекти літературознавчого дослідження Михайла Драй-Хмари, присвяченого драматичній поемі Лесі Українки "Бояриня". Це дослідження цікаве тим, що було однією з перших справді глибоких студій творчості письменниці, спробою дослідити драматичну поему "Бояриня" з погляду історизму та художності, мотивів та образів, традицій і новаторства, "вписати" творчість Лесі Українки у літературний контекст її епохи.

**Ключові слова:** тематика, історичний характер, історичний колорит, психологічний характер, джерела, мотив, традиція.

Перший драматичний твір з української історії – драматичну поему "Бояриня" Леся Українка написала незадовго до смерті, у 1910 році. Очевидно, тут крилася одна з причин літературознавчого інтересу М. Драй-Хмари: дослідити світогляд зрілої письменниці в його художній проекції. Ще одну причину своєї зацікавленості твором М. Драй-Хмара обґрунтовує у вступній статті до драматичної поеми Лесі Українки "Бояриня" у збірці: Леся Українка. Твори. – К., в-во "Книгоспілка", 1929. – Т. УІІ: "До останніх часів широке коло читачів мало знало "Бояриню". Критика відгукувалась на неї мляво [1, с. 220]".

Зокрема, серед таких відгуків автор статті називає рецензію В. Страшкевича на катеринославське видання твору 1918 р., у якій рецензент відзначає сильну літературну сторону п'єси та складність її постановки на сцені через "брак сценічного руху [1, с. 220]". Згадує М. Драй-Хмара і відгуки О. Дорошкевича (1924 р.), М. Зерова (1924 р.) та А. Музички (1925 р.). І у праці останнього віднаходить підкреслення моменту "ностальгії, туги за рідним краєм, що становить одну з головних пружин драматичної поеми [1, с. 220]", а також утвердження значної ролі автобіографізму у творі. Також згадується думка Б. Якубського (1927 р.) про окремішність драми "Бояриня" від інших драматичних творів Лесі Українки з огляду на її українську